

Motion till riksdagen 2013/14:Ju204

av **Lena Olsson m.fl. (V)**

Häkten och arrester

1 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag på reglering som syftar till att stärka tillgången till sjukvård för häktade och människor i arrest.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda om ansvaret för arrester ska överföras från polisen till kriminalvården.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen snarast bör återkomma med förslag om åtgärder för att rätta till de brister som påtalats av konventionsorganen när det gäller restriktioner för häktade personer.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att införa ett förbud mot att placera barn i häkte.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag om nödvändiga åtgärder för att komma till rätta med de orimligt långa häktningstiderna.

2 Inledning

Våren 2013 kom Barnombudsmannens rapport, Från insidan – Barn och ungdomar om tillvaron i arrest och häkte, om häktade barn som misstänks för allvarliga brott. Den visar hur barn och unga utsätts för behandling som strider mot barnkonventionen och EU-regler. Enligt statistik framtagen av Barnombudsmannen greps 2011 totalt 3 000 unga under 18 år och placerades i svensk arrest. Av dessa häktades senare 120, en tredubbling på två decennier. Denna motion fokuserar på förhållandena på de svenska häktena och på den kritik som riktats mot dessa genom årens lopp. Sverige har vid upprepade tillfällen fått stark kritik från såväl Europarådet som FN angående förhållan-

Fel! Okänt namn på

dena på svenska häkten. Kritiken har varit av den graden att de intagnas situation, främst p.g.a. de långa isoleringstiderna, beskrivs som inhuman och förnedrande. Den kritik som framförts av de expertkommittéer som granskat Sverige genom åren har handlat om exempelvis långa isoleringstider, hårda restriktioner, brist på sjukvårdsresurser, långa häktningstider och inte minst avsaknaden av möjlighet till överprövning av fattade beslut. Det kan konstateras att en del ändringar i lagstiftningen gjorts men att dessa inte alltid fått det genomslag som förväntats.

3 Sjukvård i häkten och arrest

Det finns allvarliga indikationer på att förhållandena i svenska häkten behöver förbättras och att det är bråttom. Under 2012 begicks fem självmord i häkte och två i anstalt. Det finns exempel på andra allvarliga incidenter i häkten eller arrest som härrör från bristande medicinsk vård.

Kriminalvården har ett pågående arbete med frågor som rör självmord. Det är självklart för klientens skull men också för att skapa en värdig arbetsmiljö för de anställda. Kriminalvården beskriver i sina egna dokument häktena som en riskmiljö. Inte sällan beror detta på att personer som sitter häktade riskerar att hamna i depression eller liknande. Dock är antagligen den vanligaste riskfaktorn att personer som sitter häktade befinner sig i akut avgiftning p.g.a. missbruk av narkotika och/eller anabola steroider eller andra droger. Att genomgå en sådan hastig avgiftning utan adekvat medicinsk tillsyn kan vara ett livshotande tillstånd i sig.

Utöver de akuta medicinska tillstånden är såväl isoleringen som det faktum att personerna misstänks för brott situationer som skapar trauman. Det är oerhört viktigt att häktespersonalen är behörig och kvalificerad men också att det finns tillgång till olika typer av vårdande personal. Det kan handla om både psykologisk och medicinsk vård. För att utredning och eventuell rättegång ska bli så effektiv och rättssäker som möjligt måste den häktade behandlas med bästa möjliga omvårdnad och omsorg.

I den kritik som framförts från Europarådet mot svenska häkten har man bl.a. konstaterat att personer i svenska häkten har bristande tillgång till medicinsk personal. Man har också konstaterat att detta kan vara en orsak till de många självmord och andra destruktiva handlingar som sker i häkte. Det bör därför göras en förstärkning när det gäller tillgång till sjukvård i häkten.

I arresten hamnar människor som akut har frihetsberövats, inte sällan med våld. De kan ha gått igenom traumatiska upplevelser, drabbas av panik och inte sällan är de drogpåverkade. Det är angeläget att även personer i arrest kan mötas av relevant utbildad personal och tillgång till sjukvård. Regeringen bör få i uppdrag att återkomma med förslag på reglering som syftar till att stärka tillgången till sjukvård för häktade och människor i arrest. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Det bör utredas om ansvaret för arrester ska överföras från polisen till kriminalvården. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

4 Restriktioner

Ett annat område där kritiken mot Sverige har varit både hård och omfattande handlar om restriktioner för häktade personer. Användandet av restriktioner har lett till såväl kritik som rekommendationer från konventionsorganen. Rekommendationerna har varit inriktade på det sammantagna bruket av restriktionerna samt deras längd.

Genom åren har denna kritik lett till att olika reformer genomförts. Det har handlat om att domstolen ska ha tillgång till relevant information och att den häktade ska ges reell möjlighet att överklaga restriktionerna. De genomförda reformerna har inte gett önskat resultat utan i flera fall har ny kritik riktats mot Sverige vid nästkommande inspektion.

Att sitta i häkte med restriktioner ökar riskerna för den intagne. Då hen inte kan delta i eventuell daglig sysselsättning kan det innebära att hen tvingas vara i sin cell 23 timmar per dygn. En timmes enskild promenad i en rastgård kan knappast ses som en lösning på de problem som isoleringen skapar. Vänsterpartiet anser att det är skrämmande att en rättsstat som Sverige under snart 20 år inte lyckats komma till rätta med denna fråga. Detta trots omfattande och upprepad kritik från flera internationella organ som gjort inspektioner i de svenska häktena. Regeringen bör snarast återkomma med förslag om åtgärder för att rätta till de brister som påtalats av konventionsorganen avseende restriktioner för häktade personer. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

5 Förbud placering av barn i häkte

Ibland händer det att barn under 18 år misstänks för så allvarliga brott att de omgående måste omhändertas av det allmänna under utredning och i avvaktan på eventuell dom. Kriterierna för detta är desamma som för vuxna, men Vänsterpartiet anser inte att det är nödvändigt att placera barn i häkte.

Som beskrivits ovan har de svenska häktena fått kritik från ett antal internationella övervakningsorgan. Isolering och det stundtals tuffa klimatet är ingen lämplig miljö för omhändertagande av en mycket ung person i kris. En undersökning som gjorts av Barnombudsmannen visar att det på några av landets största häkten förvisso finns särskilda ungdomsavdelningar och att det på några andra finns särskild ungdomsverksamhet men det är långt ifrån tillgängligt för alla. Inte heller är det tillräckligt. Att en ung person som hamnar i häkte är extra utsatt för den stress som exempelvis isolering innebär är självklart.

Vänsterpartiet anser att barn ska behandlas med särskild varsamhet i ett civiliserat samhälle. Det gäller även för barn som misstänks för brott. Därför bör det skyndsamt tas fram ett förslag som innebär att barn som misstänks för brott som kräver häktning placeras i en miljö som är särskilt anpassad för dessa. Ett förbud bör införas mot att placera barn i häkte. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Fel! Okänt namn på

6 Långa häktstider

Riksåklagaren har i juni i år beslutat att tillsätta en arbetsgrupp med uppgift att bl.a. se över hur oproportionerligt långa häktningstider kan undvikas. Gruppen ska redovisa hur olika tänkbara förändringar kan tänkas påverka möjligheterna att klara upp brott.

Ett vanligt skäl till att misstänkta personer häktas i Sverige är att man bedömer att det finns risk för att den misstänkte ska förstöra bevis eller på annat sätt försvåra brottsutredningen. Både häktning och restriktioner vid häktning innebär som regel en stor påfrestning för den misstänkte och ska inte användas i större utsträckning än vad som kan motiveras utifrån syftet med åtgärden. Sverige har dock vid flera tillfällen kritiserats av internationella kommittéer från ett människorättsperspektiv för användningen av häktning och restriktioner. Vänsterpartiet anser att det av såväl rättssäkerhets- som humanitära skäl omgående krävs åtgärder för att oproportionerligt långa häktningstider framgent ska kunna undvikas.

Den av riksåklagaren tillsatta arbetsgruppen, som förutom åklagare består av representanter från advokat kåren, kriminalvården och polisen, ska redovisa sitt uppdrag senast den 31 januari 2014. Regeringen bör beakta vad riksåklagarens arbetsgrupp kommer fram till och återkomma med förslag om nödvändiga åtgärder för att komma till rätta med de orimligt långa häktningstiderna som förekommer i dag. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Stockholm den 11 september 2013

Lena Olsson (V)

Bengt Berg (V)

Amineh Kakabaveh (V)

Eva Olofsson (V)

Marianne Berg (V)

Lars Ohly (V)

Mia Sydow Mölleby (V)